

I KONFERENCJA
I DOKTORANTÓW, PAN

The logo for the Polish Academy of Sciences (PAN) is integrated into the text. It features a stylized quill pen with a sharp tip, positioned vertically. A thick, dark blue ribbon or scrollwork element loops around the base of the quill, extending horizontally to the right and then curving upwards to frame the letters 'PAN'.

Warszawa 2017

WPROWADZENIE

Niniejsze opracowanie zostało przygotowane przez przedstawicieli Samorządu Doktorantów PAN podczas „I Konferencji Doktorantów PAN”. Ma ono na celu przedstawienie wizji studiów doktoranckich w PAN, którą mają studiujący tu doktoranci.

Nie jest to jednak zapis rozwiązań prawnych, a raczej zbiór pomysłów i aspektów, na które należy zwrócić uwagę podczas planowanej reformy systemu szkolnictwa wyższego i samej Akademii. Odnosi się on do wielu kwestii, które naszym zdaniem są nieuregulowane lub mogłyby być uregulowane w sposób bardziej odpowiadający potrzebom zarówno doktorantów, jak i instytutów Akademii. Zwracamy tu uwagę na nierówności i rozbieżności prawne, ale i finansowe pomiędzy doktorantami z różnych instytutów, utrudnienia administracyjne, niemożliwe do spełnienia wymogi czy funkcjonujące rozwiązania.

Nie zawsze jednak podajemy gotową receptę na wszystkie te problemy. Przyczyną takiego stanu rzeczy jest fakt, iż podczas naszej trzydniowej konferencji nie byliśmy w stanie omówić wszystkich nurtujących nas problemów, nie mówiąc już o znalezieniu na nie rozwiązań. Poza tym jesteśmy przekonani, że tylko szeroka współpraca pomiędzy wszystkimi szczeblami pracowników Akademii może wypracować taki model studiów doktoranckich, który będzie satysfakcjonujący zarówno dla doktorantów, instytutów jak i Akademii.

Znajdą tu Państwo opracowanie 11. najważniejszych według nas tematów związanych ze studiami doktoranckimi w PAN. Każdy z nich zawiera ogólne założenia oraz uzasadnienie przyjęcia proponowanych przez nas rozwiązań. Całość zakończona jest podsumowaniem, zbierającym najważniejsze kwestie i wyjaśniającym najważniejsze z postulowanych rozwiązań.

Oczywiście całość dokumentu jest propozycją pewnych rozwiązań, które nie tylko mogą, ale powinny zostać poddane pod szerszą dyskusję. Jesteśmy przekonani, że wszelkie rozwiązania dotyczące przyszłości zarówno studiów doktoranckich w Akademii, jak i jej samej powinny być w pełni zgodne z nowo przygotowywaną ustawą o szkolnictwie wyższym.

Mamy nadzieję, że nasze opracowanie będzie przydatne w pracach nad reformą Akademii, i że pozwolicie nam Państwo brać w niej czynny udział. Doktoranci są bowiem częścią PAN i chcą współtworzyć jej przyszłość.

Zbigniew Kubiowski
Przewodniczący Rady Samorządu Doktorantów Polskiej Akademii Nauk

Spis treści

WPROWADZENIE	2
1 REKRUTACJA	5
1.1 Założenia	5
1.2 Uzasadnienie	5
2 TRYB STUDIÓW	7
2.1 Założenia	7
2.2 Uzasadnienie	7
3 UMIEDZYNARODOWIENIE	9
3.1 Założenia	9
3.2 Uzasadnienie	9
4 STUDIA ANGLOJĘZYCZNE	11
4.1 Założenia	11
4.2 Uzasadnienie	11
5 OPIEKA PROMOTORSKA	12
5.1 Założenia	12
5.2 Uzasadnienie	12
6 DYDAKTYKA	14
6.1 Założenia	14
6.2 Uzasadnienie	14
7 PLAN ZAJĘĆ	16
7.1 Założenia	16
7.2 Uzasadnienie	17
8 MOBILNOŚĆ	18
8.1 Założenia	18
8.2 Uzasadnienie	18
9 ŚCIEŻKI REALIZACJI DOKTORATU	20
9.1 Założenia	20
9.2 Uzasadnienie	20
10 STYPENDIA	22
10.1 Założenia	22
10.2 Uzasadnienie	22

11 KSZTAŁCENIE NA STUDIACH I i II STOPNIA	23
11.1 Założenia	23
11.2 Uzasadnienie	23
12 PODSUMOWANIE	24
13 PODZIĘKOWANIA	27
SPONSORZY	29

1 REKRUTACJA

1.1 Założenia

Proponujemy wprowadzenie jednolitych kryteriów przyjęć opartych na:

- obowiązkowej znajomości przynajmniej jednego języka obcego (weryfikacja na podstawie certyfikatu językowego);
- średniej ocen ze studiów magisterskich (poświadczonej przez dziekanat macierzystego wydziału);
- ocenie projektu badawczego;
- dotychczasowym dorobku naukowym kandydata (osiągnięcia, publikacje, artykuły prasowe, udział w konkursach i konferencjach);
- członkostwie w organizacjach o profilu naukowo-badawczym;
- testach wiedzy.

Szczegółowe warunki rekrutacji ustalać powinna Rada Naukowa danego instytutu, zgodnie ze specyfiką danej dyscypliny. Warunki powinny być różne dla różnych dyscyplin naukowych.

Warunki i tryb rekrutacji powinny być zapisane w ramach stosownej uchwały rekrutacyjnej i podane do publicznej wiadomości przed rozpoczęciem roku akademickiego.

Nabór i kompetencje do podejmowania decyzji w sprawach przyjęcia na studia doktoranckie powierzyć powinno się komisjom rekrutacyjnym, powołanym przez dany instytut. Od decyzji komisji powinno przysługiwać odwołanie, a skład komisji powinien być podany do wiadomości publicznej we wspomnianej wyżej uchwale rekrutacyjnej. W komisji powinien zasiadać minimum jeden przedstawiciel samorządu doktorantów z prawem głosu.

1.2 Uzasadnienie

Warunkami koniecznymi, wymaganymi do uzyskania statusu doktoranta są odbycie studiów drugiego stopnia lub jednolitych studiów magisterskich, zwieńczonych uzyskaniem tytułu zawodowego magistra lub równorzędnego oraz przyjęcie na studia doktoranckie przez właściwą komisję rekrutacyjną.

Przyjęcie doktoranta na obligatoryjne zajęcia prowadzone w języku angielskim będzie wymagało znajomości języka angielskiego na poziomie, zapewniającym swobodną naukę oraz samodzielną pracę.

Rekrutacja powinna odbywać się w drodze konkursu, aby wybrać najlepszych kandydatów. Proponujemy wprowadzenie jednolitej punktacji, obejmującej wagę poszczególnych osiągnięć, która w prosty sposób wskaże najlepszych kandydatów.

Proces rekrutacji powinien być dostosowany do specyfiki danej dyscypliny badawczej, ale również opierać się na założeniach wypracowanych dla całej Polskiej Akademii Nauk.

Proces rekrutacji powinien być w pełni transparenty, aby uniknąć wszelkich nieprawidłowości i nadużyć.

2 TRYB STUDIÓW

2.1 Założenia

Zgodnie z założeniami nowej Ustawy o Szkolnictwie Wyższym proponujemy, aby w PAN można było przystąpić do studiów doktoranckich w następujących trybach:

- stacjonarnym programie doktorskim - realizacja ściśle opracowanego przez instytut planu nauczania z zakresem obligatoryjnych prac badawczych i obowiązkowych zajęć. Przyjęcie stanowiska asystenta lub doktoranta. Ścisła współpraca z promotorem i z instytutem. Finansowanie w ramach etatu asystenckiego lub stypendium doktoranckiego dla wszystkich doktorantów. Finansowanie tego trybu to zarówno środki z MNiSW, jak i granty promotorskie;
- własny grant badawczy - zatrudnienie doktoranta na zasadzie kontraktu doktorskiego opartego o realizację samodzielnie pozyskanego grantu badawczego lub innego finansowania swoich badań. Relacja z instytutem powinna być tu dostosowana do wymogów pozyskanego grantu (np. stypendium lub zatrudnienie na etat). Realizacja grantu mogłaby odbywać się poza instytutem w sposób zdalny, nie wymagający codziennej obecności doktoranta w instytucie. Instytut nie mógłby obciążać doktoranta dodatkowymi (pozagrantowymi) obowiązkami. Prawa i obowiązki doktoranta powinny być ściśle ustalone przed rozpoczęciem realizacji grantu;
- samodzielny – usługowy program doktorski tzw. „z wolnej stopy” - możliwość uzyskania stopnia naukowego doktora na zasadzie kontraktu doktorskiego opartego na wykupionej od PAN usłudze, obejmującej w szczególności: przeprowadzenie egzaminu doktorskiego lub egzaminów doktorskich, kompleksowego wsparcia promotora (w tym konsultacje), udział recenzentów pracy doktorskiej, przeprowadzenie obrony. Samodzielne kształtowanie relacji z promotorem/opiekunem, jak i budowanie programu w zakresie wytycznych instytutu.

2.2 Uzasadnienie

Model studiów doktoranckich w PAN powinien być dostosowany do założeń nowej ustawy o szkolnictwie wyższym. Z tego powodu zaproponowane przez nas rozwiązania pokrywają się z opracowaniem Krajowej Reprezentacji Doktorantów w tym temacie.

Projekt ustawy o szkolnictwie wyższym zakłada zlikwidowanie niestacjonarnych studiów doktoranckich i pozostawienie jedynie stacjonarnego programu doktorskiego, programu grantów indywidualnych oraz doktoratów „z wolnej stopy”. Należy stwierdzić, że ustawa o szkolnictwie wyższym w tym przypadku ujednocila sposoby studiowania w ramach programów doktorskich (nomenklatura definicyjna przyjęta w przywołanych wyżej założeniach) i w tym zakresie propozycje rozwiązań przyjęte dla PAN nie powinny od nich odbiegać. Na uwagę jednak zasługuje fakt, iż w projekcie założeń do ustawy o szkolnictwie wyższym proponuje się całkowicie zrezygnować z niestacjonarnych programów doktorskich, co może stać w sprzeczności z oczekiwaniami zarówno części przyszłych doktorantów, jak i instytutów. Dlatego proponujemy, aby studenci chcący prowadzić badania w trybie niestacjonarnym mieli taką możliwość w postaci samodzielnych grantów badawczych i doktoratów z „wolnej stopy”.

Propozycja regulacji w ramach PAN powinna uwzględniać specyfikę organizacyjną PAN. W założeniach należy przyjąć ogólne wymogi dla wszystkich instytutów, takie jak ograniczenie się do wymienionych sposobów studiowania, pozostawiając jednocześnie instytutom wybór, z których z nich chcą skorzystać i jak chcą je zorganizować.

3 UMIEJZYNARODOWIENIE

3.1 Założenia

Proponujemy, aby w ramach umiędzynarodowienia studiów doktoranckich w PAN:

- doktorant miał obowiązek wystąpienia na minimum 1 konferencji międzynarodowej w języku obcym;
- doktorant miał obowiązek zaliczenia w ramach studium minimum jednego przedmiotu prowadzonego w języku obcym;
- nie było obowiązku publikowania w języku obcym;
- doktorant miał możliwość swobodnego wyboru języka pracy doktorskiej i jej obrony;
- doktorant w ramach studiów miał obowiązek uczestnictwa w kursie językowym (najlepiej poza PAN) finansowanym w ramach studiów oraz aby musiał zakończyć studia z zewnętrznym certyfikatem na poziomie minimum C1;
- stworzony został skutecznie działający i rozbudowany system promujący i organizujący wyjazdy na staże i praktyki zagraniczne;
- przyjmowanie studentów z zagranicy odbywało się na identycznych zasadach (również finansowych), jak studentów z Polski;
- w procesie kształcenia doktorantów brało udział jak najwięcej zagranicznych naukowców.

3.2 Uzasadnienie

Studia doktoranckie w PAN powinny stworzyć warunki do realizacji podstawowych elementów procesu internacjonalizacji procesu obejmującego m.in.: zaangażowanie międzynarodowej kadry dydaktycznej, zwiększenie dostępu do zewnętrznych mechanizmów finansowania, możliwość włączenia PAN w międzynarodowe sieci naukowe i wymianę naukowców, uwzględnienie tzw. umiejętności transferowalnych w ramach programów studiów, lepszą integrację studentów zagranicznych i naukowców.

Jednocześnie nie zgadzamy się z narzuceniem obowiązku studiowania, publikowania i referowania tylko w języku angielskim, uważając iż obowiązek taki wpłynąłby negatywnie na wiele dyscyplin naukowych.

Nie widzimy również potrzeby odgórnego narzucenia obowiązku udziału w zagranicznych stażach czy praktykach. Szczególnie dotyczy to doktorantów posiadających rodzinę oraz dzieci lub kredyt hipoteczny. Wystarczające będzie stworzenie rozbudowanego i prostego systemu ich promocji. Równocześnie zwracamy uwagę, iż każdy wyjazd zagraniczny powinien być finansowany w taki sposób, aby umożliwiał wyjeżdżającemu godne życie za granicą oraz skupienie się na pracy naukowej.

Chcemy również zrównania zasad studiowania dla doktorantów z zagranicy i z Polski w zakresie: rekrutacji, wymagań, opłat i stypendiów. Nie powinno być takich sytuacji, w których za wykonanie tej samej pracy doktoranci zagraniczni otrzymują większe wynagrodzenie niż doktoranci z Polski. Nie odnosi się to sytuacji, w której rozpoczynają studia z własnym grantem badawczym o określonym z góry finansowaniu.

4 **STUDIA ANGLOJĘZYCZNE**

4.1 **Założenia**

Angielski jest językiem dominującym w nauce, więc powinien zostać wprowadzony do obowiązkowej dydaktyki z założeniem, że:

- przedmioty podstawowe powinny być realizowane w języku polskim;
- przedmioty specjalistyczne powinny być wykładane w języku angielskim tak, aby nabyć umiejętności posługiwania się specjalistycznym słownictwem;
- uczestnictwo w obowiązkowych wykładach w języku angielskim powinno się wiązać z zapewnieniem możliwości udziału w przygotowujących do nich kursach językowych;
- powinny być prowadzone obowiązkowe zajęcia z pisania artykułów naukowych w języku angielskim;
- instytuty, które zdecydują się na przyjmowanie doktorantów zagranicznych powinny przygotować dla nich pełną ofertę zajęć w języku angielskim lub wymagać od nich znajomości języka polskiego.

4.2 **Uzasadnienie**

Język angielski jest kluczowym językiem w świecie nauki oraz biznesu i internetu. Jego znajomość powinna być obowiązkiem dla wszystkich polskich doktorantów. Jednak, aby wprowadzić wymogi udziału w anglojęzycznych zajęciach, zwłaszcza tych wykorzystujących specjalistyczne słownictwo czy publikowania prac naukowych w języku angielskim, trzeba przygotować do tego doktorantów poprzez wprowadzenie obowiązkowych kursów językowych.

Przyjmowanie studentów z zagranicy, zwłaszcza tych nie znających języka polskiego (czyli zdecydowanej większości) powinno wiązać się natomiast z przygotowaniem dla nich pełnej oferty zajęć w języku angielskim.

5 OPIEKA PROMOTORSKA

5.1 Założenia

Jakość pracy doktorskiej nie zależy tylko i wyłącznie od doktoranta. Jest on oczywiście jej autorem, lecz opracowując swój pierwszy temat badawczy jest prowadzony przez promotora. W związku z tym postulujemy o:

- zwiększenie zakresu odpowiedzialności promotorów za podlegających im doktorantów oraz bieżącą weryfikację ich wiedzy, pomysłów i umiejętności;
- sprawowanie opieki naukowej nad doktorantami, w szczególności udzielanie konsultacji merytorycznych w zakresie przygotowywanej rozprawy doktorskiej lub jej fragmentów;
- ułatwianie doktorantowi nawiązywanie kontaktów w środowisku naukowym, w tym udzielanie pomocy w uzyskaniu staży czy praktyk;
- opracowanie wspólnie z doktorantem harmonogramu prowadzenia badań i przygotowania rozprawy doktorskiej, co przyczyni się do obrony rozprawy w założonym w terminie;
- terminowe sporządzanie corocznych sprawozdań z postępów doktoranta w pracy naukowej i osobiste przekazanie ich doktorantowi podczas ostatnich zajęć w roku akademickim;
- dążenie do zapewnienia doktorantowi warunków pracy, umożliwiających bezproblemową realizację tematu rozprawy doktorskiej;
- terminowe sporządzenie opinii o złożonej rozprawie doktorskiej;
- jednoczesne promotorstwo nie więcej niż 2-3 doktoratów;
- wprowadzenie kursów dla naukowców chcących zostać promotorami;
- odpowiednie finansowanie promotorów.

5.2 Uzasadnienie

Zagadnienie obowiązków promotora na poziomie powszechnie obowiązującego prawa jest lakonicznie uregulowane w Rozporządzeniu MNiSW z dnia 26 września 2016 r. w sprawie szczegółowego trybu i warunków przeprowadzania czynności w przewodzie doktorskim, w postępowaniu habilitacyjnym

oraz w postępowaniu o nadanie tytułu profesora. Poza konkretnymi czynnościami w ramach przewodu doktorskiego (np. sporządzenie opinii o rozprawie doktorskiej, udział w posiedzeniu rady jednostki organizacyjnej przeprowadzającej przewód) podstawowym zadaniem promotora – ustanowionego po wszczęciu przewodu doktorskiego – jest sprawowanie opieki naukowej nad doktorantem.

Zaznaczenia wymaga fakt, iż osoba promotora jest dla doktoranta mistrzem, który z racji dużo większego doświadczenia i obycia w świecie naukowym powinien być osobą pomocną, Promotor powinien kierować doktoranta na interesujące staże oraz proponować udział w wartościowych konferencjach czy projektach naukowych. Istotne w tym zakresie jest również odpowiednie finansowanie osoby promotora, dzięki czemu rozwój młodego doktoranta może być znacznie lepszy, gdyż opiekun będzie mógł mu poświęcić więcej swojego czasu. Zgodnie ze standardami, jakie panują w Europie i na świecie powinna również zostać ograniczona liczba osób jakie podlegają pod jednego promotora (do 2, 3). Wpłynie to korzystnie na elitarność studiów doktoranckich oraz znacznie podwyższy poziom proponowanego kształcenia. Proponowane rozwiązanie miałooby pozytywny wpływ na wywiązywanie się promotorów ze sprawowanej funkcji. Zwiększałoby również samoświadomość doktorantów. Jednocześnie proponowany zakres praw i obowiązków pozostaje w duchu – zasadnej i aktualnej zdaniem projektodawcy – relacji mistrz – uczeń, jaka powinna cechować promotora i doktoranta.

6 DYDAKTYKA

6.1 Założenia

Doktoranci Polskiej Akademii Nauk mają ograniczone możliwości prowadzenia zajęć dydaktycznych ze studentami. Jednakże, powinni mieć możliwość prowadzenia dydaktyki w sposób indywidualnie ustalony z promotorem oraz kierownikiem studiów. Proponujemy, więc aby mogli zaliczać zajęcia dydaktyczne poprzez:

- opiekę nad stażystami lub praktykantami;
- działalność popularnonaukowa: seminaria, wykłady, pikniki naukowe;
- prowadzenie zajęć dydaktycznych w innych niż własny Instytutach PAN – np. doktoranci kierunków informatycznych mogliby prowadzić zajęcia z programowania dla kierunków ścisłych lub nauczać matematyki i fizyki;
- ćwiczenia dla innych doktorantów (wykładowcą byłaby osoba z tytułem naukowym, a doktorant prowadziłby ćwiczenia);
- zajęcia ze studentami na uczelniach (w tym uczelniach prywatnych).

6.2 Uzasadnienie

Instytuty Polskiej Akademii Nauk z założenia zatrudniają naukowców, którzy mają poświęcić się pracy badawczej, bez konieczności prowadzenia zajęć dydaktycznych. Jednak czy takie same reguły powinny dotyczyć doktorantów, którzy prowadzą swoje badania w Instytutach PAN? Doktorant nie jest pracownikiem instytutu i po obronie rozprawy doktorskiej nie jest zobowiązany do kontynuowania kariery naukowej w dotychczasowej jednostce. Z tego powodu studia doktoranckie w Polskiej Akademii Nauk powinny obejmować elementy kursu pedagogicznego oraz prowadzenia zajęć dydaktycznych.

Obowiązek dydaktyczny dla doktorantów PAN jest więc dobrym pomysłem. Doktoranci dopiero rozpoczynają swoje kariery naukowe i powinni zdobyć choćby minimalne umiejętności w tym zakresie. Jednocześnie ogólnie narzucony powinien być jedynie minimalny wymiar dydaktyki, a ustalenia szczegółowe należy pozostawić w gestii Instytutów. Ze względu na specyfikę Akademii, dydaktyka doktorancka powinna być znacznie okrojona względem wymogów na uczelniach i wynosić np. 40 godzin na cały tok studiów (czyli 10 godzin na rok przy studiach 4-letnich). Prowadzenie zajęć powinno zostać

poprzedzone kursem przygotowującym do ich prowadzenia, a wybór formy nauczania należy pozostawić w gestii doktoranta i jego promotora.

7 PLAN ZAJĘĆ

7.1 Założenia

Zajęcia dla doktorantów PAN powinny:

- być przygotowywane w sposób metodologiczny oraz merytoryczny, ze szczególnym uwzględnieniem tematyki, która ma być rozwijana przez konkretnego doktoranta w ramach jego programu doktorskiego. Należy również przygotować odpowiednią pulę zajęć, z których doktoranci będą wybierać te najbardziej dla nich istotne oraz odpowiadające profilowi ich zainteresowań naukowych;
- realizować zasadę jak najczęstszych kontaktów doktoranta z promotorem, których celem byłaby bieżąca konsultacja oraz kontrola postępów w realizacji rozprawy doktorskiej;
- bezpośrednio przygotowywać do egzaminów doktorskich w tym tych z języka obcego;
- przygotowywać doktorantów do pisania wniosków grantowych. Zajęcia tego rodzaju powinny odbywać się w formie warsztatów oraz mieć charakter obowiązkowy;
- przekazywać doktorantom wiedzę o tym jak prezentować wyniki przeprowadzanych badań w sposób jasny i zrozumiały;
- przygotowywać doktorantów do pisania publikacji naukowych;
- przekazywać doktorantom podstawowe informacje z dziedziny promocji i marketingu tj. przygotowywać do prezentowania w sposób naukowy oraz popularno-naukowy wyników przeprowadzanych badań, ale również swojej osoby;
- rozwijać umiejętności prowadzenia zajęć dydaktycznych,
- prezentować badania naukowe prowadzone w danym instytucie.

Powinna istnieć również możliwość uczestniczenia w zajęciach dydaktycznych oferowanych przez inne instytuty PAN oraz uczelnie.

7.2 Uzasadnienie

Dla doktorantów ważnym punktem jest wprowadzenie szerszej puli zajęć, z których można byłoby wybrać te najbardziej interesujące. Obecnie często zdarza się, iż pozycje obowiązkowe znacznie odbiegają od zainteresowań doktorantów, co często mija się z celem, który powinien być realizowany podczas programu doktorskiego. Większy wachlarz możliwości wpłynie również korzystnie na wizerunek PAN, jako jednostki pozwalającej w pełni wykorzystać swoje możliwości oraz pasje młodych adeptów wszelkiego rodzaju nauk.

Doktorant w nowoczesnej jednostce naukowej powinien mieć możliwość jak najczęstszych i niczym nieskrępowanych kontaktów ze swoim promotorem, których celem jest bieżąca weryfikacja postępów w realizacji rozprawy doktorskiej. Promotor powinien być osobą pomocną-mistrzem, służącym dobrą radą. W związku z tym uzasadnione jest wprowadzenie obowiązku częstszych spotkań z doktorantami. Miałoby to bez wątpienia korzystny wpływ na przyspieszenie procesu twórczego i ukończenia studiów doktoranckich w wyznaczonym terminie.

Rozwój badań oraz Akademii często zależy od ilości zdobytych przez doktorantów grantów. W związku z czym do programu studiów powinny zostać włączone zajęcia, których celem byłoby doskonalenie umiejętności pisania wniosków grantowych. W opinii doktorantów wpłynie to korzystnie na rozwój poszczególnych instytutów oraz przyspieszy realizację skomplikowanych procesów badawczych, dzięki środkom finansowym pozyskanych z grantów.

Warto również wprowadzić warsztaty, które przygotowują doktorantów do sporządzania w sposób poprawny publikacji naukowych. Zajęcia takie powinny również wskazywać miejsca, w których można publikować tego typu prace. Kwestia wyboru czasopisma naukowego niesie obecnie za sobą wiele wątpliwości. Tego typu praktyka przyczyniłaby się również do poprawy jakości prac prezentowanych przez doktorantów PAN, a co za tym idzie do wzrostu jej prestiżu oraz poziomu kształcenia.

8 MOBILNOŚĆ

8.1 Założenia

Mobilność naukowców jest ideą pozytywnie wpływającą na rozwój naukowców. Uważamy więc, że:

- każdy doktorant powinien mieć obowiązek raz w trakcie studiów odbyć staż w jednostce innej niż macierzysta;
- staż powinien trwać minimum 3 miesiące, najlepiej cały semestr;
- staż można odbyć w jednostce polskiej lub zagranicznej;
- staż powinien mieć zapewnione dodatkowe finansowanie;
- powinna być możliwość wyjazdu na staż wraz z rodziną, na co również powinno być przewidziane finansowanie;
- Akademia powinna rozwijać program staży na zasadzie wymiany doktorantów z innymi uczelniami (jeden oddelegowany doktorant - jeden przyjęty doktorant).

8.2 Uzasadnienie

Podstawowymi korzyściami wynikającymi ze staży są: rozszerzenie horyzontów naukowych doktorantów PAN, zwiększenie ich samodzielności, a także nawiązywanie nowych znajomości. Dodatkowo, dzięki pobytowi w jednostce zajmującej się zblizoną, jednak nie tożsamą tematyką badawczą, praktykanci będą mieli okazję do prowadzenia badań interdyscyplinarnych.

Biorąc pod uwagę elitarność PAN, założyć można, że wygrana w konkursie na granty dydaktyczne dla promotora i konkursie przyjęć dla studenta jest weryfikacją najwyższej jakości naukowej zespołu. Przeznaczenie środków finansowych na granty wyjazdowe doktorantów będzie w takim przypadku inwestycją, która pociągnie za sobą nawiązywanie współpracy pomiędzy najlepszymi zespołami naukowymi w swoich dziedzinach.

Kształt rozwiązania problemu mobilności inspirowany jest w dużej mierze regulaminem programu MNiSW Mobilność Plus. W szczególności w zakresie regulacji wsparcia finansowego. Biorąc pod uwagę fakt, iż rozwiązania te zaproponowane zostały przez Ministerstwo i są już zweryfikowane przez cztery poprzednie edycje programu, przeniesienie wzorców z wspomnianego regulaminu do zasad w PAN wydaje się być rozwiązaniem przystępnym do wdrożenia.

Skutkami nawiązywania współpracy w zakresie wymian z innymi jednostkami naukowymi byłoby podniesienie umiejętności studentów PAN i przenoszenie wzorców funkcjonujących w najlepszych jednostkach do Akademii. Całkowicie zindywidualizowany system nauki uczeń-mistrz i nauka poprzez pracę w projekcie naukowym mogłaby przyciągnąć uwagę najlepszych uczelni. Konsekwentna polityka nawiązywania umów dotyczących wymian doktorantów, ułatwiłaby studentom Akademii drogę do stażu w najlepszych ośrodkach naukowych w Polsce i na świecie.

9 ŚCIEŻKI REALIZACJI DOKTORATU

9.1 Założenia

Uznajemy za zasadne wprowadzenie możliwość wyboru wielu ścieżek prowadzących do uzyskania stopnia doktora, w tym:

- grant badawczy promotora;
- własny grant badawczy;
- stacjonarny program doktorski;
- samodzielny – usługowy program doktorski tzw. „z wolnej stopy”.

Każda z powyższych ścieżek będzie powiązana z odrębnymi regułami finansowania. Doktoranci uczestniczący w grantach badawczych, będą pobierać wynagrodzenie ze środków grantowych, wykonując pracę na podstawie umowy o pracę bądź umowy cywilnoprawnej. Natomiast, uczestnicy stacjonarnych programów doktorskich będą korzystać ze stypendium doktoranckiego. Doktoranci z wolnej stopy, z uwagi na charakter ich realizacji studiów, nie będą otrzymywać finansowania. Istotnym jest, aby uniknąć dość często pojawiającego się w praktyce podwójnego finansowania i dokonać właściwej redystrybucji środków posiadanych przez jednostki naukowe.

Mimo dużego zróżnicowania ścieżek prowadzących do uzyskania stopnia doktora, zasadnym wydaje się wprowadzenie jasnych reguł rozliczania doktorantów z wykonywanej pracy. Dlatego też koniecznym będzie ustalenie wzorca sprawozdania rocznego, który w sposób transparenty pozwoli promotorom na kontrolę i ocenę dokonywanych postępów.

9.2 Uzasadnienie

Szereg ścieżek uzyskania stopnia doktora pokrywa się z możliwościami Polskiej Akademii Nauk oraz oczekiwaniami kandydatów czy rynku pracy.

Stacjonarny program doktorski w dużym stopniu wiąże doktoranta z jednostką naukową poprzez podpisanie stosownej umowy. Zakłada udział w wykładach, seminariach oraz pracach laboratoryjnych, co skutkuje rozwijaniem umiejętności: badawczych, dydaktycznych, metodycznych i pogłębieniem wiedzy z danego obszaru zainteresowań.

Doktorat realizowany w ramach grantu badawczego dopasowany jest do konkretnych potrzeb jednostki naukowej oraz kandydata. Przewidziany jest w szczególności dla jednostek/uczelnii w obszarze nauk ścisłych, gdzie doktorant realizuje konkretny projekt badawczy w kooperacji z otoczeniem społeczno-gospodarczym.

Samodzielny – usługowy program doktorski tzw. „z wolnej stopy” skierowany jest natomiast do osób pracujących, których współpraca z jednostką/uczelnią opiera się na pracy z promotorem i w dużym stopniu samodzielnym przygotowaniem rozprawy. Korzystać z niego będą w szczególności doktoranci studiów humanistycznych, gdzie rozprawa doktorska często łączy się z wykonywaną pracą.

Konsekwencją powyższego rozróżnienia, jest dostosowanie finansowania doktorantów do potrzeb oraz możliwości jednostki naukowej i kandydata.

10 STYPENDIA

10.1 Założenia

Stypendium doktoranckie powinno być na tyle wysokie, aby doktorant mógł w pełni poświęcić się pracy naukowej. Dlatego proponujemy:

- ustalenie w kontrakcie doktoranckim ilości godzin w miesiącu niezbędnych do wykonania pracy doktorskiej i obliczenie na tej podstawie wysokości stypendium. Przykład: doktorant jest na studiach, które wymagają od niego około 10. godzin pracy w tygodniu (1/4 etatu), kwota bazowa to 2700 zł. Wynagrodzenie doktoranta to: (min.) 1/4 etatu * 2700 zł = 675 zł miesięcznie. Dzięki temu wszyscy dostaną stypendium, wszyscy będą mogli poświęcić się w pełni pracy naukowej, a jednocześnie unikniemy wysokich stypendiów dla osób, które poświęcają na studia trzeciego stopnia kilka godzin w tygodniu

10.2 Uzasadnienie

Nie ma podstaw do przyjęcia, iż unormowanie finansowania, jakie może otrzymać doktorant, w tym jego form, źródeł i zasad, ma być tożsame z zasadami pomocy materialnej udzielanej studentom. Model kształcenia w UPAN jest skierowany do absolwentów studiów II stopnia, osób o ukierunkowanym poglądzie rozwoju własnej ścieżki naukowej i niejednokrotnie już zaangażowanych w różne projekty. Jednolite stypendium dla doktorantów ma ułatwić koncentrację na pracy naukowej, udział w projektach i zajęciach interdyscyplinarnych, ustalając tym samym standardy porównywalne z renomowanymi jednostkami zagranicznymi.

Należy mieć na uwadze, iż podobne rozwiązania funkcjonują zarówno przy kształceniu na podstawie ustawy o Krajowej Szkole Administracji Publicznej, jak i ustawy o Krajowej Szkole Sądownictwa i prokuratury. Proponowane wynagrodzenie jest znacznie niższe niż przeciętne kwartalne wynagrodzenie wedle stawek GUS, ale jest zbliżone do przyjętych już rozwiązań legislacyjnych, co odpowiada wysokości przeciętnej płacy w pierwszym roku na rynku pracy po ukończeniu studiów II stopnia.

11 KSZTAŁCENIE NA STUDIACH I i II STOPNIA

11.1 Założenia

Należy rozważyć ujednoczenie proponowanych rozwiązań z propozycjami założeń do zmiany ustawy o szkolnictwie wyższym. W Polskiej Akademii Nauk możliwe jest kształcenie niewielkiej liczby studentów drugiego stopnia, ale:

- instytuty muszą mieć dowolność w wyborze w kwestii prowadzenia studiów II stopnia;
- powinny przyjmować jedynie niewielkie grupy studentów;
- każdy student musiałby być:
 - na indywidualnym programie nauczania;
 - pod opieką pracownika naukowego;
 - włączony w prowadzony przez instytut program badawczy lub realizować własny mały projekt badawczy z nim związany;
- w programie studiów powinny funkcjonować punkty ECTS.

Kształcenie studentów I stopnia uważamy za pomysł niewykonalny w warunkach Polskiej Akademii Nauk.

11.2 Uzasadnienie

Większa część instytutów Akademii nie jest przygotowana do prowadzenia studiów I i II stopnia. Nie można im narzucić takiego obowiązku.

Misją PAN nie jest kształcenie studentów, lecz prowadzenia badań naukowych. Dlatego możliwe jest przyjmowanie tylko niewielkiej liczby studentów na studia II stopnia w indywidualnym toku nauczania, powiązanej z prowadzonymi w danym instytucie badaniami.

Studenci ci powinni być pod opieką promotorów, a ich prace magisterskie powinny być wstępem do prac doktorskich, które będą realizować w Akademii.

Taki system może mieć pozytywne skutki w postaci przyspieszenia postępu prac naukowych, poszerzenie możliwości prowadzenia dydaktyki dla doktorantów i zapewnienia większej liczby doktorantów w PAN.

12 **PODSUMOWANIE**

W powyższym opracowaniu przedstawione zostały oczekiwania środowiska doktoranckiego, wypracowane podczas „I Konferencji Doktorantów PAN”, która odbyła się w dniach 23 - 25 czerwca w Falentach k. Warszawy.

Podczas „I Konferencji doktorantów PAN” przedyskutowaliśmy zarówno przedstawione wcześniej tematy, jak i wiele innych. Ze wszystkich naszych debat wynika, że studia doktoranckie w instytutach PAN jawią się jako dające duże możliwości rozwoju, badania prowadzone są w najlepszych laboratoriach, a zajęcia przez wybitnych naukowców. Dzięki braku obowiązkowej dydaktyki, pozwalają w pełni zaangażować się w pracę naukową. Administracja w instytutach jest dużo prostsza, niż ta w szkołach wyższych, co również ułatwia prowadzenie badań. Jednocześnie są to studia bardzo nierówno traktujące doktorantów. Ogromne różnice w poziomach studiów, ich organizacji i administracji, wypłacanych stypendiach, prawach i obowiązkach doktorantów są widoczne nie tylko, gdy porównuje się studia pomiędzy instytutami, ale i w ramach jednej jednostki.

Proponowane przez nas rozwiązania to odpowiedź na zaobserwowane problemy, które zgłosili nam doktoranci Akademii. Jesteśmy przekonani, że poprawa wielu aspektów jest możliwa dzięki z jednej strony ujednoczeniu i poprawieniu spraw administracyjno-prawnych (rekrutacja, tryb studiów, stypendia), a z drugiej strony oparciu kwestii naukowych o wypracowane już i dostosowane do poszczególnych dyscyplin naukowych rozwiązania.

Podsumowując, naszym zdaniem system studiów doktoranckich w PAN powinien opierać się na niezależnych, lecz ściśle współpracujących ze sobą instytutach Akademii (i innych instytucjach). Pozwoliłoby to tworzyć indywidualne, dostosowane do konkretnych potrzeb danej dyscypliny badawczej studia doktoranckie, które byłyby zorganizowane w jednakowym systemie administracyjno-prawnym i wspierały się wzajemnie. Dałoby to możliwość swobodnych działań instytutom, a jednocześnie pozwoliło zorganizować studia doktoranckie w Akademii w jedną spójną całość. Dzięki temu byłaby np. możliwa organizacja wspólnych zajęć, lepsze działanie biura wymiany międzyuczelnianej, zarówno w skali kraju, jak i poza nim, ujednoczenie praw i obowiązków doktorantów ze wszystkich instytutów (m.in. rekrutacji, sposobów studiowania, stypendiów, nauczania języków obcych, dydaktyki). Model współpracy pomiędzy instytutami powinien zostać wypracowany oddolnie, a nie narzucony odgórnie. Warto jednak, aby miał on charakter trwałej instytucji, która usankcjonowałaby prawnie istnienie Rady Samorządu Doktorantów całej Polskiej Akademii Nauk (reprezentacja w Krajowej Radzie Doktorantów, finansowanie).

Wierzimy, że nasze zdanie wpisuje się zarówno w przygotowywaną reformę nauki, jak i wewnętrzną reformę Polskiej Akademii Nauk. Raz jeszcze podkreślamy, że przygotowane przez nas rozwiązania są propozycjami, które chcemy poddać szerokiej dyskusji, w której chcemy uczestniczyć, aby móc wpływać na rozwój Akademii i całej polskiej nauki.

Przewodniczący Rady Samorządu Doktorantów PAN
Zbigniew Kubiowski

Dokument został opracowany przez Radę Samorządu Doktorantów Polskiej Akademii Nauk w składzie:

- Zbigniew Kubiатовski
- Katarzyna Kryszczuk
- Karolina Rutkowska
- Karolina Bejm
- Karolina Zajdel

Oraz przez Komisję Prawną RSD PAN w składzie:

- Kamil Rudol - INP PAN
- Miloslawa Zagloba - INP PAN
- Kamil Ciesielski - INTIBS PAN
- Piotr Klejment - IGF PAN
- Jolanta Molska-Jerin - INP PAN
- Kinga Paprocka - INP PAN

13 **PODZIĘKOWANIA**

Chcielibyśmy podziękować za zaangażowanie w oraganizacje i pokrycie kosztów I Konferencji Doktorantów następującym Instytutom Polskiej Akademii Nauk:

- Centrum Badań Kosmicznych PAN
- Centrum Badań Molekularnych i Makromolekularnych PAN
- Centrum Materiałów Polimerowych i Węglowych PAN
- Instytut Agrofizyki im. Bohdana Dobrzańskiego PAN
- Instytut Archeologii i Etnologii PAN
- Instytut Badań Literackich PAN
- Instytut Biochemii i Biofizyki PAN
- Instytut Biocybernetyki i Inżynierii Biomedycznej im. Macieja Nałęczu PAN
- Instytut Biologii Doświadczalnej im. Marcelego Nenckiego PAN
- Instytut Chemii Organicznej PAN
- Instytut Farmakologii PAN
- Instytut Filozofii i Socjologii PAN
- Instytut Fizyki Jądrowej PAN
- Instytut Fizyki Molekularnej PAN
- Instytut Genetyki Człowieka PAN
- Instytut Genetyki i Hodowli Zwierząt PAN
- Instytut Immunologii i Terapii Doświadczalnej im. Ludwika Hirszfelda PAN
- Instytut Języka Polskiego PAN
- Instytut Katalizy i Fizykochemii Powierzchni im. Jerzego Habera PAN
- Instytut Medycyny Doświadczalnej i Klinicznej im. M. Mossakowskiego PAN

- Instytut Metalurgii i Inżynierii Materiałowej PAN
- Instytut Nauk Geologicznych PAN
- Instytut Nauk Prawnych PAN
- Instytut Niskich Temperatur i Badań Strukturalnych PAN
- Instytut Oceanologii PAN
- Instytut Podstawowych Problemów Techniki PAN
- Instytut Psychologii PAN
- Instytut Rozrodu Zwierząt i Badań Żywności PAN
- Instytut Sławistyki PAN
- Studium Doktoranckie Nauk Przyrodniczych PAN
- Instytut Badań Systemowych PAN

Bardzo dziękujemy również naszym sponsorom firmie PZ HTL S.A i Ośrodkowi Konferencyjno-Szkoleniowemu 4 Żywiły Falenty, bez których organizacja konferencji nie byłaby możliwa.

SPONSORZY

www.htl.com.pl

PZ HTL S.A. jest czołowym producentem sprzętu laboratoryjnego z 35-letnim doświadczeniem w projektowaniu i produkcji ręcznych systemów dozujących. Aby sprostać wymogom stawianym przez rynek krajowy i rynki zagraniczne, konsekwentnie stosujemy coraz nowocześniejsze technologie produkcji. Wychodząc naprzeciw rosnącemu zapotrzebowaniu na profesjonalne usługi kalibracji firma PZ HTL S.A. wdrożyła w swoim laboratorium system zarządzania w oparciu o normę PN-EN ISO/IEC 17025 potwierdzony Certyfikatem Polskiego Centrum Akredytacji (PCA) - AP169.

Laboratorium HTL realizuje wzorcowanie pipet tłokowych metodą grawimetryczną pełną oraz alternatywną zgodnie z wytycznymi normy PN-EN ISO 8655-6. Dowodem poświadczającym właściwości metrologiczne wzorcowanego przyrządu jest wydawany przez Laboratorium dokument zwany Świadectwem Wzorcowania, który potwierdza, że pomiary wykonywane za pomocą tego przyrządu można uznać za wiarygodne i rzetelne. PZ HTL S.A. specjalizuje się w produkcji sprzętu laboratoryjnego:

- Pipet automatycznych jednokanałowych o zmiennej pojemności;
- Pipet automatycznych wielokanałowych;
- Pipet automatycznych jednokanałowych o stałej pojemności;

- Końcówek i akcesoriów do pipet automatycznych;
- Pipetorów;
- Dozowników strzykawkowych;
- Pipet serologicznych.

Głównym celem firmy PZ HTL S.A. jest dostarczanie klientom nowoczesnego sprzętu wysokiej jakości oraz zagwarantowanie dostępności autoryzowanego serwisu obsługującego naprawę i kalibrację pipet automatycznych. Wdrożony system jakości ISO 9001:2000 gwarantuje, że wszystkie główne procesy w firmie są dokładnie kontrolowane, a wyroby HTL są projektowane i produkowane zgodnie z normą ISO 8655. Ponadto wybrane serie wyrobów mogą być używane do diagnostyki In Vitro ponieważ spełniają wszystkie wymagania zawarte w medycznej dyrektywie unijnej IVD 98/79 EC i tym samym są oznakowane CE.

<http://4zywiolyfalenty.pl/>

Celem powstania naszego ośrodka jest stworzenie dla Państwa niebanalnej przestrzeni do organizacji szkoleń, konferencji oraz warsztatów. Jesteśmy przekonani, że atmosfera miejsca, klimat, w którym się pracuje, ma ogromne znaczenie dla jakości i ilości pomysłów, które Państwo tworzycie. Chcemy więc, żeby nasze sale były nietuzinkowe, dalekie od biurowej monotonii, żeby sprzyjały atmosferze pracy, pomagały wyzbyć się ograniczeń.

Równocześnie dbamy o Państwa komfort pracy. Wszystkie sale konferencyjne są multimedialne – wyposażone są w wysokiej klasy podwieszane projektory, wyświetlające obraz o wielkości ekranu, ekrany elektrycznie sterowane, systemy nagłośnienia sufitowego i mikrofony bezprzewodowe, klimatyzacja.

Podczas trwania całej konferencji pozostaniecie Państwo pod opieką, dedykowanego Państwa grupie, pracownika ośrodka. Personel ośrodka jest elastyczny w stosunku do zmieniających się potrzeb naszych Klientów. Możecie Państwo liczyć, w każdej sytuacji, na naszą szybką reakcję. Posiadamy wieloletnie doświadczenie zawodowe przy organizacji udanych spotkań biznesowych. To nasza mocna strona!

W Ośrodku 4 Żywioly Falenty, znajdziecie Państwo 6 przyjaznych, kreatywnych sal dydaktycznych.

W zależności od liczby uczestników konferencji, oraz sposobu ustawienia sal, oddajemy Państwu do dyspozycji:

- Salę Ogień– w ustawieniu szkolnym na 12 osób, ustawienie teatralne 20 osób, powierzchnia 35 m²;
- Salę Woda– w ustawieniu szkolnym na 30 osób, ustawienie teatralne 50 osób, powierzchnia 55 m²;
- Salę Powietrze– w ustawieniu szkolnym na 40 osób, ustawienie teatralne 70 osób, powierzchnia 60 m²;

- Salę Ziemia– w ustawieniu szkolnym na 50 osób, ustawienie teatralne 90 osób, powierzchnia 70 m²;
- Bibliotekę– w ustawieniu szkolnym na 12 osób, ustawienie teatralne 20 osób, powierzchnia 35 m²;
- Salę Klubową– w ustawieniu szkolnym na 30 osób, ustawienie teatralne 50 osób, powierzchnia 55 m².

Zachęcamy Państwa do organizacji konferencji w ogrodzie, w naszym namiocie sferycznym. Dysponujemy przestrzenią 300 m² o wysokości 9,5 m, do organizacji niezwykłych konferencji w środku ogrodu nawet do 280 osób w ustawieniu szkolnym.

